

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת ויקרא - שבת זכור

[אמנם להלכה למעשה כתב המשני'ב שם, שיש לפקפק בזה הרבה משום כמה טעמים, וע"כ יש למנוע ממצאת ידי קידוש ע"י קטן, עיי"ש].

- ב -

ובשער הציון (שם, אות ב) הביא את משי"כ ה'דרך החיים', שכל הני"ל הוא דווקא בכה"ג שהקטן לא התפלל עדיין, דאז הקטן מחוייב מדין חינוך, במצות קידוש שמדאז, ונמצא שהקטן מחוייב אז בקידוש בדרגת חד דרבנן, ולכן הוא יכול להוציא בקידוש על היין, את הגדול שכבר התפלל, כיון דגם הגדול מחוייב כעת בקידוש רק מדרבנן.

אך בנוגה שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי בכה"ג שוב אינו יכול להוציא את הגדול בקידוש על היין, משום דאז הקטן מחוייב בקידוש על היין, רק בדרגת תרי דרבנן, והגדול הוא חד מדרבנן, ובכה"ג הקטן אינו יכול להוציא את הגדול, עיי"ש.

- ג -

והנה לכאז"צ טובא בזה, דהרי גם בכה"ג שהקטן אכתי לא התפלל, מ"מ צ"ע כיצד הוא יכול להוציא את הגדול ידי"ח לקידוש, והרי לכאז"צ כאשר הקטן יתחיל לומר את הקידוש, ויזכור את השבת בדברי שבה וקידוש באמירת 'ויכולו', ויתחיל את ברכת הקידוש, ויזכור באמצע הקידוש גם את 'יצאת מצרים' (ואכמ"ל בזה), הרי לכאז"צ הוא יקיים בזה מייד (מדין חינוך) את מצות קידוש דמדאז.

וא"כ נמצא שמה שהוא צריך להמשיך אח"כ, 'כי בנו בחרת וכו', ברוך אתה ה' מקדש השבת', זהו כבר רק מחמת החיוב קידוש בברכה על הכוס, דגם גדול חייב בזה רק מדרבנן, - וא"כ לפי"ז נמצא, שבסוף ברכת הקידוש, הקטן יהי" רק בדרגת חיוב של תרי דרבנן.

ומעתה לפי"ז נמצא, דלאחר שהקטן כבר יצא את ידי"ח קידוש דמדאז מייד בתחילת הקידוש, הרי הוא כבר לא יוכל להוציא את הגדול בחתימת ברכת הקידוש, כיון דלדעת הדה"ח הני"ל, תרי דרבנן אינו יכול להוציא חד דרבנן בכה"ג וכנ"ל.

- ד -

וא"כ צ"ע טובא, כיצד לדעת הדה"ח הני"ל, הקטן יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש, בכה"ג שהגדול כבר התפלל וכנ"ל, והרי קיי"ל בהל' ברכות, שבמקום שאמרו לחתום, אינו רשאי שלא לחתום, ולהנ"ל אם הקטן יוציא את הגדול בקידוש, הרי יחסר לגדול את החתימה של ברכת הקידוש, - כיון שהקטן לא יכול להוציא את הגדול בחתימה, כיון שהקטן מחוייב בחתימה של ברכת הקידוש, רק בדרגת תרי דרבנן.

ואע"פ שנחלקו הפוסקים, האם כאשר לא חתם במקום שאמרו לחתום, יצא בדיעבד, או שלא יצא אפי' בדיעבד (עיי' במשני"ב ס"י קפז, ד), אך מ"מ לכתח"י הרי לכוי"ע אינו רשאי

במשני"ב (סי' תרפה, יח) כתב וז"ל, 'דע, די ש' אומרים שצריך לקרות 'זָכַר עֲמֶלְק' בציר"י, ויש אומרים שצריך לקרות 'זָכַר עֲמֶלְק' בסגול, וע"כ מהנכון שהקורא יקרא שניהם, לצאת ידי שניהם', עכ"ל.

ויעוי' בספר 'שלמי תודה' (פורים סי' ד), שהביא את דברי רבינו מרן הגרא"ל שטינגן זצ"ל בזה, וז"ל: 'והנה יש שקורין מתחילה, תמחה את זכר עמלק בצירי, ומסיימים כל הפסוק, - ואח"כ חוזרין וקורין את כל הפסוק כולו שנית, ואומרים זכר עמלק בסגול, - ויש שקורין מתחילה תמחה את זכר עמלק בצירי, ומייד חוזרין וקורין תמחה את זכר עמלק בסגול, ואין מסיימים בקריאה ראשונה את כל הפסוק'.

'ושמעתי בשם הגרא"ל שטינגן (שליט"א) [זצ"ל], דיותר נכון שלא לסיים הפסוק, שהרי מסתבר דהנידון אם לקרוא זכר בצירי, או בסגול, כל זה אינו אלא לענין לכתחילה, אבל בדיעבד בכל עניין שקרא יצא, - וא"כ אם יקרא מתחילה בצירי ויסיים הפסוק, הרי כיון שזהו הפסוק האחרון, וכבר סיים הקריאה, א"כ כבר יצא ידי חובתו בקריאה זו, ואחר שיצא מה תועלת יש במה שיחזור ויקרא שנית'.

'אבל אם לא יסיים הפסוק, ויחזור ויקרא שנית, שפיר יש תועלת בחזרתו, דכיון שעדיין לא סיים המצוה ולא יצא ידי חובתו, שפיר יכול לתקן הקריאה על צד היותר טוב, דכל זמן שלא גמר את כל המצוה, אף שכבר קרא תיבות אלו, יכול לשנות ולתקן שיהא הקריאה יותר בהידור, - אבל אם כבר יצא ידי חובתו, לא שייך לקיימה פעם אחרת בתוספת הידור, - עכ"ל הספר הני"ל.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכאז"צ יש להקשות על דברי מרן זצ"ל, שס"ל שאלו הנוהגים לסיים בתחילה את כל הפסוק, ורק אח"כ חוזרים וקוראים את כל הפסוק שוב, הרי שאינם מקיימים בקריאת הפסוק שנית, את מצות זכירת מעשה עמלק, כיון שכבר יצאו ידי"ח בקריאת הפסוק שקראו בתחילה וכנ"ל, - דלכאז"צ יל"ע טובא בזה, ע"פ מה שבהקדם יש להקשות קושיא גדולה, בדיני קידוש על היין, וכדלהלן.

דהנה במשני"ב בהל' קידוש על היין (סי' רעא, ב), הביא את משי"כ ב'דרך החיים', שקטן שהגיע לחינוך, יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש בליה, אם הגדול התפלל כבר מעריב, - כיון שבגוונא שהגדול התפלל כבר, הרי הגדול כבר יצא בתפילתו, ידי"ח קידוש שמחוייבים מדאז ביזכור את יום השבת לקדשו', - ורק מ"מ אכתי הוא צריך לקדש על היין מדרבנן, וזהו הקטן יכול להוציא את הגדול.

היין, שכל הזמן הוא עסוק במצוה דאוי, של 'זכור את יום השבת לקדשו', - אך בגוונא שכבר הפסיק לעסוק במצוה, לכאוי יש להוכיח מהתם, ששוב אינו יכול להמשיך ולהוסיף לקיים את המצוה, וכדלהלן.

- ח -

דהנה מבוואר התם, שבגוונא שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי בכה"ג שוב אינו יכול להוציא את הגדול בקידוש על היין (לדעת הדה"ח), משום דאז הקטן מחוייב בקידוש על היין רק בדרגת תרי דרבנן, והגדול הוא חד מדרבנן, ובכה"ג הקטן אינו יכול להוציא את הגדול וכנ"ל.

ולכאוי מפשטות הדברים נראה, שבכה"ג שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי שוב אין לו עיצה שיוכל על ידה להוציא את הגדול בקידוש על היין, - וא"כ יש לשאול, מדוע לא נאמר לקטן, שאע"פ שבאמת הוא כבר יצא את יד"ח קידוש שמדאוי בתפילת מעריב, - אך מ"מ נאמר לו לכיין בקידוש על היין, שהוא רוצה לקיים בזה שוב את מצות 'זכור את יום השבת לקדשו' שמדאוי.

ואזי הקטן יצליח להחיל על ברכת הקידוש שעל היין, שם של ברכה שנאמרה מפי בר חיובא בדרגת חד דרבנן, וא"כ הוא יוכל להוציא בזה את הגדול שכבר התפלל, שגם הוא מחוייב בקידוש על היין רק מדרבנן.

ואע"פ שהקטן באמת אינו 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאוי, להוסיף ולקדש על היין, כיון שכבר יצא יד"ח בתפילה, אך מ"מ לא איכפת לו בזה, - דהרי גם בכה"ג שהקטן אכתי לא התפלל, הרי הוא לא 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאוי, להמשיך ולסיים את הקידוש על היין בחתימת ברכה, ומ"מ הוא יכול שפיר להוציא את הגדול שכבר התפלל גם בחתימת הברכה וכנ"ל, - וע"ע בזה ואכמ"ל].

- ט -

ולכאוי ממה שנראה מפשטות הדברים, שבכה"ג שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי לדעת הדה"ח, שוב אין לקטן עיצה שיוכל על ידה להוציא את הגדול בקידוש על היין, א"כ יש להוכיח מזה דהעיצה הנ"ל לא תועיל לזה, כיון שכל מה שאפשר להמשיך ולהוסיף בקיום המצוה, זהו רק כל זמן שעסוקים באותה המצוה, אך לאחר שסיימו לקיים המצוה והפסיקו לעסוק בה, שוב א"א להוסיף ולקיים המצוה שוב.

ולפי"ז לכאוי י"ל, דה"ה נמי גבי מצות זכירת מעשה עמלק, שבגוונא שאחד שמע את קריאת 'זכור', מבעל קורא שלא דיקדק כ"כ בקריאה, בכהאי גוונא שהוא ודאי יצא בקריאתו יד"ח בדיעבד, - שלכאוי אין לו עניין ללכת לשמוע שוב את קריאת פרשת 'זכור' במקום אחר, מבעל קורא שמדקדק בקריאתו, אם כבר הפסיק לעסוק במצוה בין ב' הקריאות.

ואמנם באמת יש לפלפל ולהוסיף בזה עוד צדדים, שיתכן לומר שכן יהי' לו עניין ללכת לקיים המצוה שוב באופן של כחתימה, אך הדברים ארוכים, וצ"ע למעשה.

שלא לחתום, וא"כ צ"ע כיצד לדעת הדה"ח הנ"ל, קטן יכול לכתחילה להוציא גדול יד"ח קידוש, אם הגדול התפלל כבר וכנ"ל, וצ"ע.

- ה -

והנראה לומר בזה, דבעל כרחך מוכח מהנ"ל, דכאשר הקטן לא התפלל, והוא בא לקיים (מדין חינוך) את המצוה מדאוי של 'זכור את יום השבת לקדשו', במה שעומד לקדש כעת על היין, - הרי ש"ל שבכל ברכת הקידוש מתחילתה ועד סופה, מתקיימת שפיר המצוה מדאוי, של 'זכור את יום השבת לקדשו'.

כיון דאע"פ דאילו הקטן הי' מפסיק באמצע ברכת הקידוש, ולא הי' מסיים כלל את ברכת הקידוש על היין, הרי שפיר הי' יוצא יד"ח הקידוש דמדאוי, גם בחצי הראשון של הקידוש וכנ"ל.

אך מ"מ אם הקטן כן יסיים את ברכת הקידוש על היין, הרי שקיום המצוה של קידוש מדאוי, ימשיך להתקיים בכל ברכת הקידוש על היין, כיון שכל זמן שהוא עסוק במצוה דאוי של 'זכור את יום השבת לקדשו', הרי שבכל מה שהוא יוסיף לזכור את השבת בדברי שבח וקידוש, הוא יוסיף לקיים בזה את מצות קידוש שמדאוי.

ולכן כיון שהקטן מקיים (מדין חינוך) את מצות קידוש שמדאוי, בכל ברכת הקידוש שמקדש על היין מתחילתה ועד סופה, לכן י"ל שגם בחתימת ברכת הקידוש, הקטן שפיר מחיל על החתימה, שם של ברכה שנאמרה מפי בר חיובא בדרגת חד דרבנן, [ואע"פ שבאמת הוא לא 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאוי, להמשיך ולחתום בברכה, - וע"ע בזה], ולכן לדעת הדה"ח הנ"ל, הוא יכול להוציא בקידוש את הגדול שכבר התפלל, שגם הוא מחוייב בקידוש על היין רק מדרבנן.

וכן כששלחתי את הקושיא הנ"ל, למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, השיב מרן שליט"א בזה"ל: 'הכל דבר אחד', ולכאוי כוונתו למה שביארנו לעיל.

- ו -

ומעתה יל"ע טובא בנידו"ד, גבי מצות זכירת מעשה עמלק, דלכאוי כיון שבמצות 'זכור את יום השבת לקדשו' מוכח, שבכל מה שהוא יוסיף לזכור את השבת בדברי שבח וקידוש, הרי הוא יוסיף לקיים בזה את מצות קידוש שמדאוי.

א"כ מדוע גבי מצות 'זכור את אשר עשה לך עמלק', ס"ל למרן בעל האילת השחר צ"ל, שאלו הנוהגים לסיים בתחילה את כל הפסוק, ורק אח"כ חוזרים וקוראים את כל הפסוק שוב, הרי שאינם מקיימים בקריאת הפסוק שנית, את מצות זכירת מעשה עמלק, כיון שכבר יצאו יד"ח בקריאת הפסוק שקראו בתחילה וכנ"ל.

וצ"ע מדוע לא נימא נמי בזה, שכשעוסקים באותו עניין, אזי בכל מה שיוסיפו לזכור את מעשה ומחית עמלק, ימשיכו לקיים את המצוה דמדאוי, וכמו שמצינו לעניין מצות 'זכור את יום השבת לקדשו', - וצ"ע מאי שנא האי 'זכור' מהאי 'זכור'.

- ז -

והן אמנם יש להוכיח עוד מהמבואר בדיני קידוש הנ"ל, - שבגוונא שאחד שמע את קריאת 'זכור', מבעל קורא שלא דיקדק כ"כ בקריאה, בכהאי גוונא שהוא ודאי יצא בקריאתו יד"ח בדיעבד, - שלכאוי אין לו עניין ללכת לשמוע שוב את קריאת פרשת 'זכור' במקום אחר, מבעל קורא שמדקדק בקריאתו, אם הי' הפסק בין ב' הקריאות.

כיון שכל מה שמצאנו התם, שאפשר להמשיך לקיים את המצוה מדאוי, גם לאחר שכבר יצא יד"ח, זהו רק כשעדיין הוא עסוק באותה המצוה, וכמו מה שהבאנו גבי קידוש על

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

קו 'מים זכים': 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת.
הנצחת שמות לע"נ ולפרו"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני הגליון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)